

**GREEN EUROPEAN
FOUNDATION**

Shrnutí studie „A Green New Deal for Europe“

Autoři studie:

Dr. Philipp Schepelmann, Marten Stock, Thorsten Koska, Dr. Ralf Schüle, Prof. Dr. Oscar Reutter

This publication has been realized with the financial support of the European Parliament.
The European Parliament is not responsible for the content of this project.

Po finanční a ekonomické krizi roku 2008 přijaly vlády po celém světě různé ozdravné a záchranné balíčky, aby výrazně přispěly k aktivní tvorbě hospodářských politik. Ve většině těchto balíčků jsou obsaženy ekologické prvky, někdy i ve značném rozsahu. Evropské ozdravné programy jsou v porovnání s asijskými balíčky relativně i absolutně malé, ale přesto můžeme očekávat silnou globální státem iniciovanou poptávku na ekologických trzích.

Skutečný dopad ekologických aspektů ozdravných balíčků se teprve ukáže. Diskuze o skutečných rozměrech, opatřeních a dokonce i dalších balíčcích v mnoha případech stále probíhají. Porovnávání ekologických podílů ozdravných programů je často obtížné, a to nejen proto, že nepanuje obecná shoda, která opatření jsou hypoteticky ekologická. To je jeden z hlavních důvodů, proč Evropa potřebuje jasnou vizi toho, o čem „Green New Deal“ vlastně je.

Mnohé studie a komentáře týkající se ekologické části ozdravných programů se zaměřují na otázky klimatu a energie, ale „Green New Deal“ zahrnuje – a měl by zahrnovat – víc než jen odpověď na klimatické změny. Musí propagovat ekoprůmysl s jasnou vizí ekologické modernizace ekonomiky.

Na základě definice ekoprůmyslu, kterou používá Eurostat/OECD, definujeme „Green New Deal“ jako cílenou investici státu do činností, které produkují zboží a služby k měření, prevenci, omezování, minimalizaci nebo nápravě ekologických škod ve vodě, vzduchu a půdě a rovněž problémů, jež souvisejí s odpady, hlukem a ekosystémy. To zahrnuje inovace v oblasti čistších technologií a produktů a služeb, které snižují ekologická rizika a minimalizují znečištění a využívání zdrojů.

Ekoprůmysl v EU již nyní vytváří značný obrat a zaměstnanost. Různé studie potvrzují vynikající potenciál pro další růst. Rovněž ukazují, že jeho rozložení v rámci EU je nerovnoměrné. Úspěšné inovace a průmyslové politiky zemí, kterou jsou špičkami na trhu, by tudíž mohly být modelem pro aktivní rozšiřování ekologických inovací do všech členských států EU.

Samotná podpora ekoprůmyslu ale nestačí, protože i ekologický hospodářský růst může být škodlivý, pokud pouze přispívá ke zvyšování již tak neúnosně vysoké spotřeby přírodních zdrojů. „Green New Deal“ musí být víc než jen technologická platforma pro ekoprůmysl. Musí být veden vizí toho, jak by měla ekologická modernizace průmyslu dlouhodobě vypadat. „Green New Deal“ vyžaduje

strukturální změny na všech úrovních politik, které umožní dosáhnout tří cílů. Měl by:

1. Rozbít dlouhodobě neudržitelné struktury
2. Vytvořit dlouhodobě udržitelné struktury
3. Poskytnout správnou střednědobou a dlouhodobou orientaci

„Green New Deal“ by měl tyto cíle plnit na strategické úrovni, na úrovni jednotlivých politik EU a na programové úrovni.

Strategie

Na strategické úrovni je nedostatek dlouhodobých vizí, které by udávaly směr v oblasti modelů dlouhodobě udržitelné produkce a spotřeby nad rozsah nízkouhlíkového hospodářství. Ekologické části Lisabonské strategie v kombinaci se Strategií udržitelného rozvoje obsahují prvky, jež lze použít jako hlavní stavební bloky takové vize. Hlavní výzvou pro směr udávající politiky (ekoinovace) by měly být zejména obrovské rozdíly v produktivitě energií a materiálů mezi jednotlivými členskými zeměmi EU (až osminásobek!). To vyžaduje podporu pro státy s nejlepší efektivitou a rychlý rozvoj technologií v regionech, kde je produktivita zdrojů nízká. To by mělo pro EU dvojí přínos – snížení zátěže životního prostředí (včetně emisí CO₂) a vyšší konkurenceschopnost díky omezení výrobních nákladů. Evropská unie by se tak vydala na cestu rozvoje, která by v konečném důsledku vedla k modelům spotřeby a produkce, jež by respektovaly ekologické meze v Evropě i mimo ni.

Politiky

Hlavní politiky EU by mohly výrazně zvýšit efektivitu průmyslu a infrastruktury v EU prostřednictvím kombinace evropských a národních fondů. Konkrétně díky Kohezní politice má Evropská unie systém financování strukturálních změn, který již funguje v podobném rozsahu jako ekologické podněty v evropských ozdravných programech. Prostřednictvím kombinace národních ozdravných programů s Regionálními fondy EU mohou členské státy EU vytvořit potřebné finanční základy pro změnu modelů produkce a spotřeby, a to zejména v těch regionech, které zaostávají. Evropský parlament by mohl za tímto účelem vytvořit speciální mechanismy zrychleného financování. Takovéto mechanismy by „daly zelenou“ ekologickým strukturálním intervencím, jejichž cílem by bylo zvyšování produktivity zdrojů v průmyslu a infrastruktuře, měřené strukturálními ukazateli EU pro efektivitu energie a materiálů.

Programy

Krátkodobou podporu EU pro „Green New Deal“ by mohly vystřídat konsolidovanější střednědobé kroky, které by integrovaly potřebné součásti vhodné kombinace politik. Toho lze dosáhnout prostřednictvím zlepšení na úrovni tvorby programů. EU má řadu sofistikovaných inovačních programů, které již přispívají ke zdůrazňování ekologických aspektů v hospodářství EU (např. ETAP, CIP). Různé programy EU, jež mají vliv na ekologické inovace, by bylo nutno sblížit a posílit je kohezními fondy, aby se zlepšila celková produktivita zdrojů (energie a materiálů). Integrovaná schémata pro využití programů výzkumu a technického vývoje, inovací a regionálního rozvoje by mohla být finančním základem pro rozvoj – na evropské a regionální úrovni – tzv. „trojitě šroubovice“ (triple helix), která se skládá z významných subjektů z oblasti podniků, veřejného sektoru, výzkumu a vzdělávání, jež by mohly podporovat a vytvářet soběstačný trh pro zlepšování efektivity zdrojů v Evropské unii. Prioritními oblastmi pro uskutečnění regionální transformace by mohla být udržitelná mobilita, stejně jako energetická a materiálová efektivita.

Politika udržitelné dopravy

Zlepšování dlouhodobé udržitelnosti dopravy není jen klíčovým problémem v boji s klimatickými změnami a jinými ekologickými problémy. Jde o důležitý sektor moderních ekonomik, a efektivnější a udržitelnější dopravní systémy tudíž přispívají k hospodářskému růstu. Integrace investic do udržitelné dopravy v evropských ozdravných plánech tak může poskytnout důležité stimuly pro hospodářský růst a zaměstnanost.

Pokud jde o politické strategie a sociální a ekonomické podmínky, existují mezi nákladní a osobní dopravou značné rozdíly, stejně jako mezi pozemní a leteckou či lodní dopravou. Tato studie se proto zaměřuje na popis problémů a řešení v oblasti „pozemní“ osobní dopravy.

Dlouhodobě udržitelná politika pro osobní dopravu by se měla zaměřovat na tři základní strategie:

1. Snížení potřeby dopravy
2. Přechod na udržitelnější druhy dopravy
3. Zvyšování efektivity vozidel a dopravního provozu

S ohledem na udržitelnost opatření lze zavést hierarchii těchto tří strategií.

Hlavní prioritou je omezení potřeby dopravy, pro-

tože to umožňuje udržet mobilitu při snížení počtu ujetých kilometrů. Pojem mobility je definován jako schopnost provádět různé lidské činnosti, jako jsou podnikání, práce, nákupy, trávení volného času a další společenské a kulturní činnosti. Je proto nutná integrovaná politika dopravy a prostorového rozvoje, která vyžaduje dlouhodobý vývoj. Není tudíž hlavním předmětem ozdravných balíčků, které se soustředí na rychlé výsledky.

Druhý strategický aspekt udržitelné mobility se týká způsobu uspokojování zbývajících přepravních potřeb. Různé způsoby pozemní dopravy – chůze, jízda na kole, autobusy, vlaky a auta – mají z hlediska dopadu na životní prostředí různé výhody a nevýhody. Je rozumné podporovat mobilitu s nulovými emisemi na krátké vzdálenosti a vlakovou a veřejnou dopravu (autobusy a tramvaje) na střední a dlouhé vzdálenosti. To zahrnuje zajištění infrastruktury a propojení, jež budou podporovat intermodalitu, nákup vozidel, řízení mobility a poskytování informací, vzdělání a služeb. Ty působí jako „pull“ faktory pro změnu dopravních prostředků. Měly by být rovněž zavedeny „push“ faktory: příklady opatření, která pomáhají zlepšit šance pro udržitelnější způsoby dopravy, jsou rychlostní omezení, oblasti s nízkými emisemi nebo poplatky za vjezd do oblastí s hustým provozem, ekologické daně z paliv a vyšší daně z motorových vozidel s vysokou spotřebou.

Třetím pilířem strategie je zlepšení efektivity dopravy. To zahrnuje opatření týkající se technologie vozidel i inteligentních systémů řízení dopravy a ekologického řízení. K nástrojům politik v této oblasti patří emisní limity, fiskální opatření k integraci externích nákladů dopravy a programy výzkumu a vývoje. Poslední dva prvky mohou být součástí Zeleného nového údělu.

Třetím pilířem strategie je zlepšení efektivity dopravy. To zahrnuje opatření týkající se technologie vozidel i inteligentních systémů řízení dopravy a ekologického řízení. K nástrojům politik v této oblasti patří emisní limity, fiskální opatření k integraci externích nákladů dopravy a programy výzkumu a vývoje. Poslední dva prvky mohou být součástí Zeleného nového údělu.

Stručně řečeno lze identifikovat následující možné prvky Zeleného nového údělu:

- investice do nových vozidel veřejné dopravy – autobusů, tramvajů a regionálních vlaků;
- investice do infrastruktury pro jízdní kola a chodce, které lze realizovat v krátkém období;
- investice do zlepšení infrastruktury pro veřejnou dopravu;

- investice do služeb, které by zlepšily uživatelskou přívětivost veřejné dopravy;
- pobídky pro dodatečné vybavení aut a vozidel veřejné dopravy;
- fiskální opatření pro dotování vozidel s vysokou účinností;
- výzkum energeticky efektivních technologií;
- propagace udržitelnějších způsobů dopravy;
- osvěta v oblasti ekologického řízení.

Politika udržitelné energie

„Green New Deal“ EU bude mít větší dlouhodobý vliv na omezování emisí a zaměstnanost, pokud bude začleněn do souvislé kombinace politik na úrovni celé EU, členských států a jednotlivých regionů. Lze vymezit čtyři hlavní strategické oblasti:

1. Energetická výkonnost budov (budovy v obytném, terciárním a průmyslovém sektoru, stávající budovy, nové budovy, topné a chladicí systémy, včetně využití obnovitelných zdrojů energie, inteligentní měření)

V oblasti budov by mělo být zavedeno nové schéma poradenství a vydávání poukázek na služby pro majitele domů a malé a střední podniky. Další přímé granty na úpravu stávajících budov by měly podporovat obnovitelné zdroje energie a standardy vysoké energetické efektivity. Je nutno zahájit další pilotní projekt pro pasivní domy nebo domy s nulovými emisemi s cílem zlepšit výkonnost stávajícího domovního fondu. K výraznému snížení spotřeby energie a emisí ze sektoru budov jsou nutné inteligentní kombinace vysokých standardů energetické výkonnosti pro budovy samotné a obnovitelných energií. „Green New Deal“ by měl podporovat rozvoj měst nebo zón s nulovými emisemi v městech a regionech. Obecným příkladem nových stavebních norem u nových budov jsou domy „Energy-plus“. Integrace strategie nízkých emisí a efektivity zdrojů v nových budovách vyžaduje další externí finanční podporu (např. BREEAM, CASBEE, Effinergie, DGNB a LEED). K omezení emisí může rovněž významně přispět podpora snižování spotřeby energie v topných a klimatizačních systémech. Staré a neefektivní systémy vytápění je nutno vyměnit nebo modernizovat. Technologie energeticky úsporných motorů může například až od 80 % snížit množství elektřiny, které spotřebují oběhová čerpadla a ventilátory.

2. Využívání energie v elektrických zařízeních

Tržní penetrace energeticky úsporných zařízení je stále na velmi nízké úrovni. Jsou potřeba další opatření na podporu snižování spotřeby energie

v kancelářích, při komunikaci a zábavě, a to jak v pohotovostním režimu, tak při provozu. Doporučují se následující opatření:

- podpůrné programy pro energeticky nejúspornější bílou techniku;
- podpůrné programy pro kancelářská, komunikační a zábavní zařízení bez pohotovostního režimu a s nízkou spotřebou při provozu.

3. Emise v průmyslových procesech

„Green New Deal“ by měl podporovat kombinaci dobrovolných dohod a finančních pobídek (např. slev na dani). Nejúspěšnějším souborem politik pro stimulaci energetické efektivity se zdá být kombinace bezplatných nebo dotovaných energetických auditů (poukázky na poradenství a audit), regionálních a/nebo odvětvových sítí a odvětvových energetických schémat (jako například v Severním Porýní-Vestfálsku), energetických služeb a programů cílené finanční podpory koncových uživatelů – například v odvětvových sítích nebo schématech.

4. Rozvodné sítě a inteligentní měření v EU

Nedávno přijaté předpisy EU, zejména pak Směrnice o energetické účinnosti u konečného uživatele a o energetických službách (ESD), velmi zdůraznily roli inteligentních měřicích systémů. „Green New Deal“ v rámci EU by měl podporovat vývoj a zavádění inteligentních měřicích systémů za následujícími účely:

- vytvářet u spotřebitelů povědomí o spotřebě energie, nákladech na energii a emisích skleníkových plynů;
- motivovat spotřebitele ke sledování spotřeby energie a podnikání dalších kroků;
- snížit režijní náklady na měření a fakturaci;
- vytvořit technickou základnu pro řízení špičkové spotřeby a integraci obnovitelných zdrojů energie.

Rozšířenější používání systémů inteligentního měření rovněž vyžaduje, aby byla evropská rozvodná soustava flexibilní. Strukturu evropské soustavy je nutno přizpůsobit celkovému vývoji na trhu dodávek energie, integraci velkých decentralizovaných systémů dodávek energie z obnovitelných zdrojů a integraci velkých příbřežních větrných elektráren a koncentrovaných slunečních elektráren. Pouze sítě založené na inovativních a inteligentních technologiích budou schopny tyto strategické výzvy zvládnout a realizovat potenciál pro větší úspory energie. Další finance by měly směřovat do celoevropské distribuční a přenosové infrastruktury.

Politika dlouhodobě udržitelných zdrojů

Evropa do velké míry závisí na široké škále přírodních zdrojů pocházejících z domácího území i z jiných částí světa. Zvyšování globální poptávky nově vznikajících ekonomik zvýší ceny přírodních zdrojů a riziko omezeného přístupu k nim. Silným ekonomickým argumentem pro efektivitu zdrojů je proto výrazný potenciál pro snižování nákladů, což má dva hlavní důsledky: lepší konkurenci a vytváření pracovních míst. Produktivita zdrojů by tudíž mohla být základním prvkem „Zeleného nového údělu“, který by mohl přinést nejen krátkodobé výsledky, ale i celkové posílení ekonomiky.

Z oficiálních čísel Eurostatu vyplývá, že existují velké rozdíly mezi efektivitou zdrojů v jednotlivých členských státech EU, a to až sedmnáctinásobné. EU by mohla dosáhnout značných výhod v oblasti životního prostředí a konkurenceschopnosti, pokud by systematicky řešila interní rozdíly v produktivitě zdrojů. To by znamenalo prosazování stávajících politik, které v oblasti zdrojů uplatňují země v čele žebříčku, a strategií pro pozdvižení zaostávajících regionů.

V dlouhodobém horizontu je nutno zapracovat efektivitu zdrojů do obsáhlejší vize dlouhodobě udržitelného využívání a řízení přírodních zdrojů, kterou lze charakterizovat čtyřmi paradigmatickými a vzájemně se doplňujícími pohledy:

1. Průmyslový sektor, který bude efektivně využívat zdroje a recyklovat
2. Společnost se stabilními zásobami, ve které bude materiální růst ekonomiky nahrazen dynamickou rovnováhou mezi konstrukcí a dekonstrukcí
3. Sluneční hospodářství, které využívá přírodní energii slunce, a
4. Vyvážená bioekonomika založená na dlouhodobě udržitelném využívání biologických zdrojů

Na pragmatické bázi a v krátkém až středně dlouhém období existuje pět základních cílů pro první paradigma průmyslu, který bude efektivně využívat zdroje a recyklovat:

1. Udržitelné trhy pro budoucnost
2. Silné instituce
3. Produkty a služby, které efektivně využívají zdroje
4. Vláda jako spotřebitel – vzor a tržní síla
5. Změny v myšlení lidí

Vytvoření Evropské agentury pro efektivitu zdrojů (EREA) a národních Fondů efektivnosti zdrojů (REF) by dohromady mohlo být adekvátní strategií v Zeleném novém údělu, která by měla krátkodobý efekt na hospodářský rozvoj a vytváření pracovních míst. EREA by zahájila mezinárodní spolupráci a komunikaci s cílem zvýšit povědomí v členských státech a průmyslu a stimulovat poptávku po poradenských službách. Pokud budou mít rozhodující osoby v průmyslu povědomí o potenciálu ke snižování nákladů, povede to k vyšší poptávce po specifických technologiích, produktech a službách, které efektivně využívají zdroje. Požadovaným dlouhodobým efektem by byla soběstačná konkurence při získávání výhody úspor nákladů při vyšší efektivitě zdrojů ve výrobním průmyslu EU.

Národní Fondy efektivnosti zdrojů by financovaly efektivitu zdrojů zejména v malých a středně velkých podnicích, které často nemají dostatek kapitálu a znalostí k zavedení opatření ke zvýšení efektivnosti zdrojů. Národní fondy REF by mohly spolufinancovat regionální fondy EU.

Dalším nástrojem pro přímou podporu efektivnosti zdrojů by mohly být nákupy veřejného sektoru s co nejefektivnějším využíváním zdrojů. Veřejné instituce by měly začít zlepšovat své nákupní postupy a aktiva prostřednictvím investic do produktů a služeb, které efektivně využívají zdroje.

Studii „A Green New Deal for Europe“ publikovala **Green European Foundation – aisbl GEI** v říjnu 2009.
Web: www.gef.eu

Green European Foundation asbl
1, rue du Fort Elisabeth
1463 Luxembourg

Brussels Office: 15 rue d'Arlon, 1050 Brussels, Belgium
Phone: +32 2 234 65 70 | Fax: +32 2 234 65 79
E - mail: info@gef.eu | Web: www.gef.eu